

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS TARNYBĄ

2018-09-05 Nr. 4D-2018/1-1087
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2018 m. rugpjūčio 22 d. gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos (toliau vadinama ir – Tarnyba) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su jo prašymo nagrinėjimu (toliau vadinama – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo, kad:

2.1. pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei 2018-08-07 prašymą suteikti antrinę teisinę pagalbą; šis prašymas 2018-08-08 buvo persiųstas Tarnybai;

2.2. Tarnyba pateikė Pareiškėjui 2018-08-14 atsakymą Nr. (2.2.)NO-2-6178, tačiau šis atsakymas Pareiškėjo netenkino. Pareiškėjo teigimu, atsakymas netinkamas ir pateiktas nesivadovaujant teisės aktų nuostatomis.

3. Pareiškėjas prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui pateikė 2018-08-07 prašymą suteikti antrinę teisinę pagalbą (kopiją), kuris buvo adresuotas Lietuvos Respublikos Vyriausybei; registracijos data 2018-08-08, Nr. PSG-2301. Minėtas prašymas pagal kompetenciją buvo persiųstas Tarnybai.

Tarnybos 2018-08-14 rašte Nr. (2.2.)NO-2-6178 atsakant į Pareiškėjo prašymą nurodoma:

4.1. „[...] Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo (Žin., 2000, Nr. 30-827; 2013, Nr. 54-2675) (toliau – Įstatymas) 18 str. 1 d. numatyta, kad norintis gauti antrinę teisinę pagalbą asmuo privalo pateikti Tarnybai ne tik prašymą, jo reikalavimą pagrindžiančius dokumentus, bet ir dokumentus, įrodančius jo teisę gauti antrinę teisinę pagalbą. Prašyme turi būti nurodyta prašymo suteikti antrinę teisinę pagalbą esmė, reikalavimo pobūdis, tai patvirtinančios aplinkybės.

Tarnyba, gavusi asmens prašymą suteikti jam antrinę teisinę pagalbą, turi pareigą savo kompetencijos ribose atlikti asmens reikalavimo pagrįstumo vertinimą tuo aspektu, ar asmens pateikti dokumentai ir jo nurodytos faktinės aplinkybės atitinka įstatymų (materialinės ir procesinės teisės normų) nustatytas sąlygas, kurios yra teisiškai būtinos asmens nurodyto turinio reikalavimo parengimui pagal atitinkamų įstatymų reikalavimus.

Prašyme suteikti antrinę teisinę pagalbą nurodėte, kad antrinė teisinė pagalba Jums reikalinga, kadangi pageidaujate kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Tiesmą (toliau – EŽTT) dėl pažeistų laisvių ir teisių, dėl neteisėtų pareigūnų veiksmų ir žalos atlyginimo. Pažymėtina, kad Tarnybai Jūsų reikalavimas nėra aiškus, kadangi prašyme daugiau jokių aplinkybių nenurodėte ir nepridėjote Jūsų reikalavimą pagrindžiančių dokumentų. Atsižvelgiant į tai, prašome patikslinti reikalavimą antrinei teisei pagalbai gauti bei pateikti Jūsų reikalavimą pagrindžiančius dokumentus bei informaciją. [...];

4.2. „Vadovaujantis Įstatymo 18 str. 2 d. Tarnyba prašo Jūsų *iki 2018-09-14* pateikti dokumentą, įrodantį Jūsų teisę gauti antrinę teisinę pagalbą, t. y. pasirašytą metinę pajamų ir turto deklaraciją antrinei teisei pagalbai gauti už laikotarpį nuo 2017-08-01 iki 2018-07-31, kurios formą pateikiame. Taip pat prašome Tarnybai raštu patikslinti Jūsų reikalavimą antrinei teisei pagalbai gauti bei pateikti Jūsų reikalavimą pagrindžiančius dokumentus ir informaciją.

Jei per 30 dienų nepateiksite prašomų dokumentų ir informacijos, Tarnyba priims sprendimą atsisakyti Jums suteikti antrinę teisinę pagalbą.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo (toliau vadinama – Įstatymas):

5.1. *1 straipsnis „Įstatymo paskirtis“* – „1. Šis įstatymas nustato valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą asmenims, kad šie galėtų tinkamai ginti pažeistas ar ginčijamas savo teises ir įstatymų saugomus interesus. [...];“

5.2. *4 straipsnis. „Pareiškėjų pareigos“* – „Pareiškėjas privalo: 1) bendradarbiauti su institucijomis, priimančiomis sprendimus dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo, taip pat su asmenimis, teikiančiais valstybės garantuojamą teisinę pagalbą; 2) teikti valstybės garantuojamai teisei pagalbai gauti reikalingą išsamią ir teisingą informaciją; 3) nedelsdamas pranešti institucijoms, priimančioms sprendimus dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo, ar teismui apie pasikeitusias aplinkybes, turinčias įtakos jo teisei gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą; 4) kai antrinė teisinė pagalba teikiama ilgiau kaip metus, kasmet nuo sprendimo suteikti antrinę teisinę pagalbą priėmimo dienos pateikti šį sprendimą priėmusiai institucijai Lietuvos Respublikos teisingumo ministro [...] nustatytos formos metinę pajamų ir turto deklaraciją antrinei teisei pagalbai gauti (toliau – deklaracija antrinei teisei pagalbai gauti). Ši deklaracija turi būti pateikta ne vėliau kaip praėjus 5 darbo dienoms nuo metų pabaigos; 5) laikydamasis šio ir kitų įstatymų nustatytų terminų ir tvarkos, apmokėti nustatytą antrinės teisinės pagalbos išlaidų dalį“;

5.3. *9 straipsnis „Tarnyba“* – „1. [...] 2. Tarnybos uždavinys – užtikrinti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą ir koordinavimą pagal šį įstatymą. 3. Tarnyba: [...] 2) organizuoja antrinės teisinės pagalbos teikimą; 3) priima sprendimus dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo; [...];“

5.4. *11 straipsnis. Asmenys, turintys teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą* – „7. Antrinė teisinė pagalba neteikiama, jeigu: 1) pareiškėjo reikalavimai yra akivaizdžiai nepagrįsti; [...] 14) pareiškėjas per tarnybos nustatytą terminą nepateikė visų šio įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje nurodytų dokumentų; [...];“

5.5. *18 straipsnis „Antrinės teisinės pagalbos teikimo tvarka“* – „1. Norintis gauti antrinę teisinę pagalbą asmuo pateikia tarnybai prašymą suteikti antrinę teisinę pagalbą, jo reikalavimą pagrindžiančius dokumentus, jo teisę gauti antrinę teisinę pagalbą įrodančius dokumentus ir šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalyje nurodytą sutikimą, jeigu pageidauja, kad antrinę teisinę pagalbą teiktų advokatas, kuris neįtrauktas į šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje nurodytus sąrašus. Prašymo suteikti antrinę teisinę pagalbą rekvizitus ir formą tvirtina teisingumo ministras. Prašymas suteikti antrinę teisinę pagalbą ir kiti šioje dalyje nurodyti dokumentai gali būti pateikiami asmeniškai,

paštu arba elektroninėmis priemonėmis, jeigu yra galimybė identifikuoti pareiškėją. Asmuo, kuris, siekdamas gauti antrinę teisinę pagalbą, pateikė informaciją žinodamas, kad ji neteisinga, atsako šio įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso nustatyta tvarka; 2. Sprendimus dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo priima tarnyba. Sprendimas dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo priimamas iš karto, kai asmuo kreipiasi. Jeigu nėra galimybės sprendimą dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo priimti iš karto, jis priimamas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodytų dokumentų ir šio įstatymo 11 straipsnio 9 dalyje nurodytos advokato išvados arba šio straipsnio 13 dalyje nurodytos informacijos gavimo dienos; [...] Tarnybos sprendimai gali būti skundžiami teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo [...] nustatyta tvarka. [...].“

6. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama – VAI):

3 straipsnis. Viešojo administravimo principai – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 2) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“

7. Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. V-158 „Dėl Elektroninių dokumentų valdymo taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – Elektroninių dokumentų valdymo taisyklės):

3.3. punktas – „Elektroninio dokumento nuorašas – iš rašytiniam prilyginto elektroninio dokumento pateiktas visas turinys ir kiti duomenys“;

17 punktas – „Elektroninio dokumento nuorašams, išrašams ir konvertuotoms kopijoms tvirtinti naudojamas kvalifikuotas elektroninis parašas arba kvalifikuotas elektroninis spaudas. Elektroninio dokumento nuorašo turinyje turi būti šie rekvizitai: specialioji žyma (žodis „Nuorašas“ paryškintomis raidėmis), dokumento sudarytojo pavadinimas, dokumento pavadinimas (antraštė), dokumento data, registracijos numeris, visas dokumento tekstas, parašo rekvizito dalys (be parašo). [...]“

8. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos direktoriaus 2015 m. rugsėjo 1 d. įsakymu Nr. T-26 patvirtintas Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos darbo reglamentas (toliau vadinama – Darbo reglamentas):

69 punktas. – „Jeigu adresatams siunčiamas elektroninis dokumentas popierinėje formoje, siunčiamame dokumente pažymima, kad tai yra elektroninio dokumento nuorašas, nurodomas Tarnybos pavadinimas ir nuorašo padarymo data.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) 2012-03-01 nutartyje (administracinė byla Nr. A502-1605/2012), be kita ko, yra konstatuota:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą [...]. Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo

administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, [...], taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.). [...].“

Tyrimo išvados

10. Pareiškėjas teigia, kad Tarnyba neišsamiai išnagrinėjo jo prašymą ir atsakymą pateikė nesilaikydama teisės aktų reikalavimų.

11. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos uždavinys yra užtikrinti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą ir koordinavimą. Siekdama įgyvendinti šį uždavinį, Tarnyba organizuoja antrinės teisinės pagalbos teikimą Įstatyme nustatyta tvarka, t. y., asmeniui pateikus Tarnybai prašymą, jo reikalavimą pagrindžiančius dokumentus ir dokumentus, įrodančius jo teisę gauti antrinę teisinę pagalbą.

Pagal Įstatymo 9 straipsnyje įtvirtintą teisinį reglamentavimą Tarnyba, jai suteiktos kompetencijos ribose administruodama antrinės teisinės pagalbos teikimą (šios pažymos 5.3 punktas), sprendimą dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo (atsisakymo teikti, nutraukimo) turi priimti kiekvienu konkrečiu atveju ištyrusi ir įvertinusi tam konkrečiam atvejui reikšmingu aplinkybių visumą.

12. Skundo tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjas Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikė 2018-08-07 prašymą, kuris 2018-08-08 raštu Nr. PSG-2301 buvo persiųstas pagal kompetenciją nagrinėti Tarnybai.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas Tarnybai prie prašymo suteikti antrinę teisinę pagalbą nepateikė jokių dokumentų ir nenurodė jokių jo reikalavimą pagrindžiančių aplinkybių, kuriomis būtų patvirtintas reiškiamo reikalavimo turinys, Pareiškėjo prašyme nurodyta informacija nebuvo pakankama, kad būtų priimtas Tarnybos sprendimas suteikti antrinę teisinę pagalbą pagal pirminius duomenis, todėl Tarnyba, vadovaudamasi Įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje nurodytais pagrindais, papildomai kreipėsi į Pareiškėją ir paprašė *iki 2018-09-14* (šios pažymos 5.2 punktas) patikslinti reikalavimą antrinei teisinei pagalbai gauti bei pateikti reikalavimą pagrindžiančius dokumentus ir informaciją, taip pat pateikti dokumentą, įrodantį Pareiškėjo teisę gauti antrinę teisinę pagalbą.

Pažymėtina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 punktuose įtvirtinta pareiškėjų pareiga bendradarbiauti su institucijomis, priimančiomis sprendimus dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo, bei teikti valstybės garantuojamai teisinei pagalbai gauti reikalingą išsamią ir teisingą informaciją. Taigi, atsižvelgiant į esamą teisinį reglamentavimą, konstatuotina, jog Pareiškėjas Tarnybai pirminiame prašyme (šios pažymos 5.2 punktas) nenurodė tikslios informacijos ir nepateikė reikiamų dokumentų, kurių reikia Tarnybos sprendimui dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo priimti. Taip pat svarbu paminėti, kad Pareiškėjo Skundo Seimo

kontrolieriui pateikimo metu (2018-08-22) dar nebuvo suėjęs Tarnybos nustatytas prašymo patikslinimo terminas (2018-09-14). Pareiškėjas Seimo kontrolieriui nepateikė papildomų duomenų apie tai, ar papildė savo prašymą ir ar ruošiasi jį papildyti.

13. Pažymėtina, jog Įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad norintis gauti antrinę teisinę pagalbą asmuo privalo pateikti Tarnybai ne tik prašymą, jo reikalavimą pagrindžiančius dokumentus, bet ir dokumentus, įrodančius jo teisę gauti antrinę teisinę pagalbą. Tarnyba, gavusi asmens prašymą suteikti jam antrinę teisinę pagalbą, turi pareigą pagal kompetenciją atlikti asmens reikalavimo pagrįstumo vertinimą tuo aspektu, ar asmens pateikti dokumentai ir jo nurodytos faktinės aplinkybės atitinka įstatymų (materialinės ir procesinės teisės normų) nustatytas sąlygas, kurios yra teisiškai būtinos asmens nurodyto turinio reikalavimo parengimui pagal atitinkamų įstatymų reikalavimus. Tarnyba, atsižvelgdama į nurodytas aplinkybes ir siekdama nustatyti, ar Pareiškėjo reikalavimas yra pagrįstas, ar yra pagrindas teikti antrinę teisinę pagalbą, prašė Pareiškėjo pateikti išsamią informaciją, susijusią su reikalavimu suteikti antrinę teisinę pagalbą, tačiau Pareiškėjas savo prašymo iki skundo Seimo kontrolieriui pateikimo dienos nebuvo patikslinęs.

Įstatymo 11 straipsnio 7 dalies 14 punkte nurodyta, kad antrinė teisinė pagalba pareiškėjui neteikiama, jeigu pareiškėjas per Tarnybos nustatytą terminą nepateikia visų šio įstatymo 18 str. 1 dalyje numatytų dokumentų.

Kaip nustatyta iš Skundo tyrimo metu gautos informacijos, Tarnyba kreipėsi į Pareiškėją su siūlymu iki 2018-09-14 patikslinti prašymą, tačiau Pareiškėjas prašymo iki skundo Seimo kontrolieriui dienos (2018-08-22) nebuvo patikslinęs.

14. Pareiškėjas Skunde rašo, kad Tarnybos atsakymas, siųstas Pareiškėjui paštu, nebuvo patvirtintas pareigūno parašu.

Pažymėtina, jog, pagal Elektroninių dokumentų valdymo taisyklių 33 punktą, elektroninio dokumento nuorašas reiškia, kad tai yra iš rašytiniam prilyginto elektroninio dokumento pateiktas visas turinys ir kiti duomenys. Darbo reglamento 69 punkte numatyta, kad, jeigu adresatams siunčiamas elektroninis dokumentas popierinėje formoje, siunčiamame dokumente pažymima, kad tai yra elektroninio dokumento nuorašas, nurodomas Tarnybos pavadinimas ir nuorašo padarymo data. Atsižvelgiant į tai, Seimo kontrolieriui įvertinus Pareiškėjui 2018-08-14 siųsto rašto Nr. (2.2)NO-2-6178 turinį, konstatuotina, jog Tarnyba raštą pasirašė tinkamai, t. y., saugiu elektroniniu parašu, kaip tai numatyta Darbo reglamente, ir minėtas raštas su atitinkamomis žymomis buvo išsiųstas Pareiškėjui paprasta pašto siunta.

15. LVAT ne kartą yra pabrėžęs, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo (gero administravimo) principas. Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (šios pažymos 9 punktas). LVAT, nagrinėdamas bylas, susijusias su viešojo administravimo subjektų veikla, taip pat yra konstatavęs, kad „kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, Konstitucinių, teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės [...], proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų“ (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir k.).

16. Atlikto tyrimo metu išanalizavus Tarnybos 2018-08-14 rašto Nr. (2.2)NO-2-6178, kuriuo atsakyta į Pareiškėjo 2018-08-07 kreipimąsi dėl antrinės teisinės pagalbos suteikimo, turinį konstatuotina, jog Pareiškėjui į jo prašymą buvo atsakyta laiku, tinkamai ir išsamiai, remiantis tinkamomis teisės aktų nuostatomis, todėl nėra pagrindo konstatuoti, kad Tarnyba nesilaikė VAĮ įtvirtintų įstatymo viršenybės, išsamumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia bei gero viešojo administravimo principų, todėl skundas atmestinas.

Kartu atkreiptinas Pareiškėjo dėmesys, jog Tarnybos nurodytas terminas papildyti dokumentus ir pateikti juos Tarnybai dar nėra suėjęs (2018-09-14); todėl, jeigu Pareiškėjas nori gauti antrinę teisinę pagalbą, turėtų Tarnybai pateikti papildomus dokumentus (duomenis).

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

17. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai netinkamai nagrinėjant jo prašymą dėl teisinės pagalbos teikimo, atmesti.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas